

Ernst Timmer. *Mallen*. Bert Bakker

Ernst Timmer moet veel van spelen en spelletjes houden. In zijn debuut *Het waterrad van Ribe* (1990) voorziet de hoofdpersoon, een gepassioneerd schaker, met het geven van bridgelessen in zijn levensonderhoud. In Timmers nieuwe boek *Mallen* is opnieuw van bridgen sprake, maar het favoriete spel is ditmaal vier-op-een-rij. In alle drie de verhalen die de bundel bevat komt het spel voor.

In 'Valetons verzamelwoede' speelt de brugwachter Sam Valeton het met zijn gemankeerde geliefde Henriëtte, die om de zoveel op een binnenschip voorbij vaart. In het titelverhaal 'Mallen' (over de reorganisatie van een Vrijplaats voor Andersdenkenden, een eufemistische benaming voor een werkplaats voor psychiatrische patiënten) wordt het even gespeeld door de koffiejuffrouw en een van de 'andersdenkenden'. In het laatste en langste verhaal 'Dwangposities' heeft de hoofdpersoon een tijdlang de kost verdient met simultaanscènes vier-op-een-rij.

Elk spel is een ritueel waarvan het verloop wordt bepaald door van tevoren vastgestelde regels. Het spel is een wereld op zichzelf, die los staat van het leven dat de spelers leiden wanneer ze niet aan het spelen zijn. Timmer lijkt ook zijn verhalen als spelletjes te hebben geschreven. Ze bestaan uit een aantal op het eerste gezicht nogal lukraak gekozen elementen, die vervolgens in meestal fatale combinaties het verloop bepalen.

Maar de elementen staan hier niet op zichzelf en ook hoe precies de regels zijn blijft duister. Daarvoor brengen de spelers te veel in het spel dat er eigenlijk niet in thuis hoort. Ze worden gedreven door hartstochten, verlangens, wrok en schuldgevoelens, en deze zorgen ervoor dat het spel ten slotte uit zijn voegen barst.

Henriëtte vermoordt de kwelgeest van haar brugwachter. In de Vrijplaats blijkt het reorganisatieplan dat een malafide 'organisator' aan de staf had willen opdringen, volledig langs de werkelijkheid van de patiënten te scheren. Lodewijk Wolff, de vier-op-een-rij-speler en palindroomvertaler, bekent onder dramatische omstandigheden dat hij en niet zijn oudere broer schuldig is aan het ongeluk dat hun zusje voor altijd in een rolstoel heeft doen belanden.

Dat zijn allemaal ernstige zaken, ook al neemt de toon waarop ze verteld worden hier en daar parodiërende trekken aan. De tegenstelling tussen ernst en spel had wellicht een intrigerende spanning op kunnen roepen (zoals in *Het waterrad van Ribe* het geval is), maar helaas, in deze verhalen wil dat maar niet lukken. Het is alsof ze aan hun eigen speelse inslag ten onder zijn gegaan.

Alle drie de verhalen maken van a tot z een 'bedachte' indruk, in de verkeerde zin van het woord. Wat ik lees is op zijn best ingenieus knutselwerk, dat mij koud laat, in weerwil van Timmers pogingen de temperatuur te verhogen door in het laatste verhaal enkele episodes in te laten die zich in de hel afspelen. Hoogstens kan men zeggen dat het weer eens wat anders is na de hemel van Harry Mulisch.

In *Het waterrad van Ribe* is Timmer erin geslaagd uit de meest heterogene elementen een meeslepend detective-achtig relaas te smeden, dat de nieuwsgierigheid prikkelt en stimuleert. In *Mallen* zie ik slechts drie mislukte pogingen om een bizar en bij nader inzien volstrekt willekeurig literair spel te spelen. De personages doen er

naar hartenlust aan mee, maar de lezers, die ook na beëindiging van de lectuur nog geen flauw idee hebben van het hoe en vooral het waarom, worden op fnuikende wijze van deelname uitgesloten.

(de Volkskrant, 7-5-1993)